Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder

Kommunebilde 2017 – Iveland kommune

Styringsdialogen mellom Iveland og Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder

Innhold:

1. Innledning 4
2. Planlegging og styring av kommunen 5
   - 2.1. Politiske og administrative styringsverktøy 5
   - 2.2. Demografi 5
   - 2.3. Likestilling 6
   - 2.4. Økonomi og økonomistyring 6
   - 2.5. Samfunnssikkerhet og beredskap 7
   - 2.6. Kommunereformen 8
3. Tjenesteyting og velferdsproduksjon 10
   - 3.1. Barn og unge 10
   - 3.2. Barnehage 10
   - 3.3. Grunnskole 11
   - 3.4. Barnevern 12
   - 3.5. Kommunale helse- og omsorgstjenester 13
   - 3.6. Folkehelse og forebyggende arbeid 13
   - 3.7. Sosiale tjenester og levekår 15
   - 3.8. Rus og psykisk helse 15
4. Arealforvaltning og ressurs- og næringsutvikling 17
   - 4.1. Forvaltning av arealressursene gjennom kommuneplanens arealdel 17
   - 4.2. Byggesaksbehandlingen 17
   - 4.3. Det grønne skiftet 18
   - 4.4. Miljøvern 18
   - 4.5. Landbruk 20

Lenker: 22

Vedlegg: 22

1. Innledning

Kommunebildene er, sammen med *Tilstandsrapporten* og kommunemøtene, viktige elementer i styringsdialogen mellom kommunene og Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder.

Tilstandsrapporten

Tilstandsrapporten gir et riss av nåsituasjonen innenfor ulike tjenesteområder i kommunene i Aust-Agder og Vest-Agder. Fylkesmannen har i oppdrag å løse flere oppgaver på vegne av nasjonale myndigheter. Mye av oppdraget som er gitt, innebærer tilsyn, kontroll, rådgivning og veiledning. For å løse oppgavene best mulig forutsettes det at Fylkesmannen har oversikt over den helhetlige situasjonen i den enkelte kommune. Tilstandsrapporten vil være et av flere utgangspunkt for styringsdialogen mellom kommuner i våre fylker og regional stat.

Tilstandsrapport for 2016 er publisert på våre hjemmesider under kommunebilder.

Kommunebildene

Kommunebildene er dokumenter som på et overordnet nivå gjengir Fylkesmannens inntrykk av kommunene i våre fylker. De utformes i forbindelse med Fylkesmannens kommunebesøk i den aktuelle kommunen, det vil si en gang i hver kommunestyreperiode. *Kommunebildene* utgjør sammen med *Tilstandsrapporten* og kommunens planverk tyngden i dialoggrunnlaget i dette besøket. Strukturen i dokumentet og dagsorden for kommunebesøkene ser slik ut:

1. Innledning
2. Planlegging og styring av kommunen
3. Tjenesteyting og velferdsproduksjon
4. Arealforvaltning og ressurs- og næringsutvikling

Hvert underpunkt i denne strukturen har følgende oppbygning:

- Fylkesmannens fokusområder - konkret for gjeldende kommune og med utgangspunkt i statlige forventninger og politikk, samt Fylkesmannens kjennskap til kommunen.
- Fylkesmannens bilde av kommunen - kort oppsummert kommunens status i forhold til Fylkesmannens fokusområder og eventuelle andre relevante forhold.
- Dialogpunkter - forhold hvor Fylkesmannen ønsker en dialog med kommunen.

Det er viktig å understreke at *Kommunebildet* ikke uttømmende gjengir Fylkesmannens bilde av kommunen, men at *Kommunebildet* har fokus på forhold hvor kommunen har et handlingsrom eller utviklingspotensial som det er viktig å ha dialog om.

2. Planlegging og styring av kommunen

2.1. Politiske og administrative styringsverktøy

Fylkesmannens fokusområder

- Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging (kgl.res. 2015) bør danne grunnlag for kommunens planlegging. De tre hovedsatsingsområdene i forventningene er:
  o Gode og effektive planprosesser
  o Bærekraftig areal- og samfunnsplanlegging
  o Attraktive og klimavennlige by- og tettstedsområder
- Oppfølgning av regionplan Agder 2020
- Internkontroll og kvalitetssystem. Kommunen skal i årsberetningen redegjøre for tiltak som er iverksatt og tiltak som planlegges iverksatt for å sikre betryggende kontroll i virksomheten.

Fylkesmannens bilde av kommunen

- Kommuneplanens samfunnsdel vedtatt i 2014
- Kommuneplanens arealdel vedtatt i 2011
- Planstrategi vedtatt i 2016
- Kommunen innførte i 2014 et elektronisk kvalitetssystem (Kvalitetslosen) med dokumentbank, årshjul og avviksoppfølging.
- I 2015 ble det registrert til sammen 55 avvik gjennom Compilo (Kvalitetslosen)

Dialogpunkter

- Er de nasjonale forventningene til regional og kommunal planlegging fra 2015 relevante for Iveland?

2.2. Demografi

Fylkesmannens fokusområder

- Kommunen skal ha oversikt over befolkningsutviklingen i kommunen og planlegge arealbruken og tjenestetilbudet etter forventet befolkningsutvikling.

Fylkesmannens bilde av kommunen

- Iveland kommune har gjennom de siste 10 årene hatt en gjennomsnittlig befolkningsvekst omtrent på landsgjennomsnittet. På bakgrunn av tall fra SSB forventes det en vekst i befolkningen i perioden 2017-2040 på 32 prosent. Dette er høyere enn forventet nasjonal vekst for samme periode som er ca 20,2 pst. I kommuneplanen har kommunen vedtatt et mål om en befolkningsøkning over landsgjennomsnittet.
- Kommunens folkemengde pr 1.1.2017 er 1.342.
- Det forventes at den største befolkningsveksten vil komme innenfor de eldste aldersgruppene. Veksten fra 2017 til 2040 for gruppen 67 år og eldre er beregnet til hele 130 pst. Kommunen er oppmerksom på at dette får betydning for dimensjoneringen av

tilbudet innen helse- og omsorg. Fylkesmannen viser i den sammenheng til artikkelen «flere år flere muligheter» på regjeringen.no: https://www.regjeringen.no/contentassets/c8a8b14aadf14f179a9b70bc62ba2b37/strategi_eldrepolitikk_110316.pdf.

Dialogpunkter

- Hvor langt har kommunen kommet i å planlegge og gjennomføre konkrete tiltak for å møte de forventede utfordringene knyttet til den økende andelen eldre i befolkningen?

2.3. Likestilling

Fylkesmannens fokusområder

- Alle som bor i Aust-Agder og Vest-Agder skal ha like muligheter til å bidra og til å delta i fellesskapet, uavhengig kjønn, nedsatt funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk og etnisitet og livssyn.
- Arbeidet for likestilling og mot diskriminering må sees i sammenheng med levekår.

Fylkesmannens bilde av kommunen

- Iveland kommune har gjennom LIM-planen forpliktet seg til å jobbe for en likestilt og inkluderende landsdel. Det trengs både menneskelige ressurser, god organisering og tydelige prioriteringer for å nå hovedmålene som er satt for 2027.
- Senter for likestilling og Agderforskning har nylig lansert «Likestillingsmonitor Agder 2008-2015». Monitoren viser status og måler endringer i praksis på ulike felter som har relevans for likestilling, og er derfor et redskap kommunen bør bruke i sitt arbeid med å fremme likestilling:
    - Det har vært en økning i andel kvinner i arbeidsstyrken fra 2008-2014. Høy andel kvinner som jobber deltid. Høyere andel sysselsatte innvandrerkvinner i Iveland enn landsgjennomsnittet.
    - Andelen menn med høyere utdannelse er lav. For kvinner er andelen høyere enn for mennene, men lavere enn snittet for landet
    - Kvinneandelen i kommunestyret har økt.
- I kommunens satsing «Kvalifisert for fremtiden» vises det til utfordringer på Agder med likestilling og levekår

Dialogpunkter

- Hva anser dere for å være den største utfordringen for likestilling?
- Hvilke diskrimineringsgrunnlag fokuserer kommunen på i tillegg til kjønn?
- Settes det av egne midler til å jobbe med likestilling?

2.4. Økonomi og økonomistyring

Fylkesmannens fokusområder

- Økonomisk status og balanse, herunder:
  - driftsresultat
  - gjeldssituasjon
  - fondsreserver

- Økonomistyring, herunder bruk av KOSTRA-tall og måltall/handlingsregler.
- Kvaliteten på KOSTRA-rapportering. Tallene bør gi et riktig bilde av kommunens tjenesteproduksjon.
- Økonomiske handlingsregler som er politisk forankret.

Fylkesmannens bilde av kommunen

- Budsjett og økonomiplan 2016-2019 er utarbeidet i balanse. Kommunen budsjetterer med et negativt netto driftsresultat på -0,9 pst. av brutto driftsinntekter for hele planperioden. Dette er betydelig under anbefalt nivå på 1,75 pst.
- Foreløpige KOSTRA-tall viser at Iveland kommune hadde et netto driftsresultat for 2016 på 4,1 pst av brutto driftsinntekter, mens brutto driftsresultat var negativt med 0,8 pst.
- Kommunens netto lånegjeld i pst. av brutto driftsinntekter har ihht foreløpige KOSTRA-tall økt betydelig i perioden 2014-2016. I 2016 hadde Iveland kommune en netto lånegjeld på 44 pst av brutto driftsinntekter. Dette er imidlertid fortsatt betydelig lavere enn både fylkesgjennomsnittet som var 89 pst og landsgjennomsnittet som var 81,7 pst. Videre legger kommunen opp til å redusere lånegjelden i økonomiplanperioden 2017-2020.
- Kommunens disposisjonsfond lå i perioden 2013 til 2015 på ca 30 pst av brutto driftsinntekter. Ved utgangen av 2016 var dette ihht foreløpige KOSTRA-tall redusert til 14 pst. Kommunen hadde et regnskapsmessig mindreforbruk for 2016 som utgjorde 2,4 pst av brutto driftsinntekter. Hvis kommunestyret vedtar å sette dette av til disposisjonsfond vil andelen øke til i overkant av 16 pst av brutto driftsinntekter. Imidlertid budsjetterer kommunen med å bruke 4,5 mill.kr av disp.fondet.i økonomiplanperioden, noe som isolert sett vil redusere bufferen med ca 3 pst.
- Det er bra at kommunen aktivt bruker KOSTRA-tall i budsjett og regnskapsdokumentene.
- Fylkesmannen ser at kommunen har vedtatt økonomisk måltall for størrelsen på disposisjonsfondet (minimum 15 pst av brutto driftsinntekter) men ikke andre økonomiske måltall.

Dialogpunkter

- Hva er de største økonomiske utfordringene fremover, og hvordan jobber kommunen med å tilpasse utgiftene til inntektene på lengre sikt?

2.5. Samfunnssikkerhet og beredskap

Fylkesmannens fokusområder

- Helhetlig beredskapstenking gjennom planhierarkiet, fra kommuneplanen via helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse til kriseplan og rutiner for arealplanlegging
- Beredskapsbevissthet i alle ledd
- Oppdatert oversikt over risikobildet i kommunen og oppdatert planverk i henhold til dette
- Kommunens evne til å ta samfunnssikkerhet inn i samfunnsplanleggingen
- Sikkerhet ved store arrangementer
- Samvirke- og krisekompetanse mellom aktører som skal håndtere hendelser på offentlig sted

Fylkesmannens bilde av kommunen

- Siste tilsyn: 16.02.17.

- Det er god forståelse for krav i lov og forskrift. Fokuset på samfunnssikkerhetsarbeidet i Iveland er bra. Det er god ledelsesforankring og meget god faglig kvalitet på arbeidet.
- Kommunen er brukt som eksempelkommune både ved opplæring ved Nasjonalt utdanningssenter for samfunnssikkerhet og beredskap (NUSB) og internt i Aust- og Vest-Agder.
- Kommunen er en av pådriverne i det interkommunale beredskapssamarbeidet i Setesdalen. Det er utviklet felles risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS) og felles beredskapsplanverk. Dette samarbeidet har stimulert til økt kompetanse og en helhetlig tilnærming rundt samfunnssikkerhet for de 5 nordligste av 7 kommuner langs Otra. Iveland kommune har tanker om å ta dette samarbeidet videre til Vennesla og Kristiansand. Fylkesmannen støtter slike tanker og vi anmoder om å bli fortløpende oppdatert på fremdrift og status.
- Beredskapskoordinator er svært dedikert for oppgaven. Han har denne jobben som en bifunksjon. Arbeidet med samfunnssikkerhet har åpenbart en positiv synergieffekt inn mot beredskapskoordinatorens øvrige arbeidsoppgaver i kommunen. Dette gjør bl.a. at samfunnssikkerhet er godt integrert i planarbeidet og daglig oppfølging.
- Involvering og ansvarliggjøring av øvrig ansatte i kommunen er godt i gang. Kommuneledelsen ser selv behovet for å delegere og styre beredskapsarbeidet tydeligere via internkontrollsystemet. Herunder også systematisk oppfølging av tiltak etter risiko- og sårbarhetsanalysen. En plan for hvordan dette skal følges opp vil bli presentert på beredskapsdagen 19.04.2017.
- Kommunens rolle som pådriver og samordner i forhold til eksterne aktører med beredskapsutfordringer skal etter tilsynet forsterkes. Eksterne skal i ytterligere grad involveres i risiko- og sårbarhetsanalyser, beredskapsaktiviteter, beredskapsrådsmøter og øvelser. Kommunen skal bl.a. utarbeide en liste over aktuelle aktører og invitere bredt til alle beredskapsaktivitetene våren 2017.
- Kommunen har etablert et system for oppfølging av sikkerhet og beredskap store arrangementer. Systemet skal implementeres og følges opp våren 2017.
- Kommunens kriseplan er oppdatert slik forskriften krever. Kommunen skisserer selv behovet for ytterligere harmoniseringer og et felles planverk for evakuering og pårørendesenter (EPS) og psykososialt kriseteam. Fylkesmannen har gitt konkret og direkte tilbakemelding på dette i møte med de ansvarlige. Eksempler på gode løsninger er også oversendt kommunen. Kommunen er enig i at dette bør utarbeides raskt slik at det kan danne grunnlag for alle beredskapsaktiviteten og øvelsene som skal gjennomføres våren 2017.

Dialogpunkter

- Svært gode resultater under tilsynet. Ingen avvik – kun små merknader. Gode til å øve. Hvordan opplever kommunen Fylkesmannens oppfølgingen av beredskapsarbeidet? Herunder også helsemessig og sosial beredskap.
- Hvordan tenker kommunen beredskap videre nedover i dalen mot Vennesla og Kristiansand?

2.6. Kommunereformen

Fylkesmannens fokusområder

- Et bredt flertall på Stortinget ønsker større kommuner, og det er sannsynlig at virkemidler i denne retningen videreføres i neste og senere stortingsperioder. Den politiske uenigheten er i hovedsak knyttet til prosess og beslutning, ikke til reformbehovet.
- Vi vil i årene framover holde fokus på vår anbefaling til framtidig kommunestruktur, og minne om denne når det er hensiktsmessig og mulig ut fra aktuell politisk dagsorden. Fylkesmannens faglige vurdering er at den kommunestrukturen vi ser ut til å få fra 2020 med 10 kommuner i Vest-Agder og 15 i Aust-Agder fortsatt er sprikende og ikke så framtidsrettet som ønskelig.
- Når tre av de sju kommunene i Knutepunkt Sørlandet slår seg sammen til en ny kommune, kan dette påvirke også de andre kommunene i regionen. Vi ønsker generelt å stimulere til videreføring og utvikling av hensiktsmessige interkommunale samarbeidsløsninger for å sikre gode tjenester til alle innbyggere på Agder.

Fylkesmannens bilde av kommunen

- Iveland er en befolkningsmessig svært liten kommune uten større ekstraordinære inntekter, med relativt sett kort avstand til Vennesla, som man også har et omfattende interkommunalt samarbeid med, og som man inngår i felles bo- og arbeidsmarked med. Kommunen er slik sett åpenbart langt framme i målgruppa for reformen.
- Kommunen leverer i hovedsak gode tjenester i dag, men på lengre sikt er både økonomi og tjenester svært sårbare. Kommunens beliggenhet, befolkningsstørrelse og integrering i det felles bo- og arbeidsmarkedet tilsier at alenegang ikke bør være en varig løsning for Iveland.
- Iveland kommune har arbeidet godt og konstruktivt med kommunereformen gjennom samarbeidet i Knutepunktet og med Vennesla. Når en stor regionkommune ikke lot seg realisere, mener vi at en sammenslåing av Iveland og Vennesla er et samfunnsmessig godt og framtidsrettet alternativ.
- Kommunen bør nå satse på å videreføre og utvikle samarbeidet med de andre Knutepunktkommunene og spesielt med Vennesla, for å sikre gode tjenester og effektiv drift.

Dialogpunkter

- Hvordan vurderer Iveland kommune sin situasjon i lys av kommunereformen, slik Stortingets vedtak nå ser ut til å bli?
- Hvilke tanker/planer/strategier har kommunen om framtida for deltakelsen i Knutepunkt Sørlandet, og for videreføringen av de ulike interkommunale samarbeidene som kommunen deltar i eller kan delta i?
- Har kommunen behov for bistand fra eller innspill til embetet i denne forbindelsen?

3. Tjenesteyting og velferdsproduksjon

3.1. Barn og unge

Fylkesmannens fokusområder

- Kommunes tverrfaglige arbeid for utsatte barn og unge
- Barn og unges medbestemmelse

Fylkesmannens bilde av kommunen

- Kommunen har i flere år jobbet systematisk med fokus på tidlig innsats for og unge gjennom programmet «Trygg tidlig». Programmet legger opp til en helhetlig tilnærming til barns oppvekst, og samtlige foreldre i Iveland får tilbud om å delta.
- Kommunen har fått midler fra Bufdir for å utvikle en modell for tidlig intervensjon og oppfølging av barn i risikosonen.
- Iveland har siden 2012 hatt satsingen «Kvalifisert for fremtiden», som er et samarbeidsprosjekt mellom flere aktører for å gi barn og unge i Iveland mulighet til å bli den beste utgaven av seg selv.

Dialogpunkter

- Hvordan arbeider kommunen videre med å styrke det tverrfaglige arbeidet for barn og unge?
- Blir barn og unge hørt i saker som angår dem?

3.2. Barnehage

Fylkesmannens fokusområder

- Barnehagenes oppfyllelse av norm for pedagogisk bemanning
- Minoritetsspråklige barn og tiltak for å bedre språkforståelsen
- Spesialpedagogisk hjelp og tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne
- Arbeid mot mobbing i barnehagene
- Kommunen som lokal barnehagemyndighet med ansvar for kvaliteten i barnehagetilbudet

Fylkesmannens bilde av kommunen

- Barnehagene i kommunen oppfyller pedagognormen i de to barnehagene.
- 16,3 % av barnehagebarna er minoritetsspråklige.
- «Trygg tidlig» har hatt fokus på tidlig innsats, og er et helthetlig opplegg fra svangerskap til skolestart der foreldre involveres gjennom arbeidet på helsestasjonen, i barnehagen og i kommunens tverrfaglige tilbud.
- Kommunen har jobbet med å få barnehagene godt forankret i «Kvalifisert for fremtida»
- Ansatte fra Iveland deltar på studiet UiA har utviklet i samarbeid med Fylkesmannen. Studiet omhandler kommunenes rolle som lokal barnehagemyndighet og hvordan barnehagemyndigheten kan være en lokal pådriver og sikre best mulig kvalitet i barnehagene i tråd med barnehageloven og rammeplanen.

Dialogpunkter

- Har inkludering og arbeid mot mobbing i barnehagen et særskilt fokus?
- Tilrettelegger kommunen barnehagetilbudet for alle barn, også barn med nedsatt funksjonsevne?
- Hvordan arbeider kommunen for å sikre tidlig innsats?

3.3. Grunnskole

Fylkesmannens fokusområder

- Styrking av arbeidet mot mobbing og for et bedre skolemiljø.
- Et likeverdig tilbud til barn og unge, tidlig innsatsen og økt gjennomføring
- Kvalitet i skolen og skoleeierskapet.

Fylkesmannens bilde av kommunen

Læringsmiljø:

- I Ungdata 2016 svarte 5 prosent av ungdomsskoleelevene i Iveland at de blir mobbet minst hver 14. dag. Det er lavere enn nasjonalt. Også flere ungdommer enn landsgjennomsnittet svarte at de trives på skolen. I Elevundersøkelsen høsten 2016 er det derimot høyere andel elever i Iveland enn landet og fylke som oppgir at de i en eller annen kombinasjon er mobbet av medelever, digitalt mobbet av noen på skolen eller mobbet av voksne på skolen 2-3 ganger i måneden eller oftere.
- Iveland kommune har siden 2012 hatt en plan for hvordan barn og unge skal bli bedre kvalifisert for videre utdanning og et selvstendig liv, «Kvalifisert for fremtiden». Det er positivt at kommunen satser så systematisk og langsiktig, og setter tydelige mål og tiltak gjennom «Kvalifisert for fremtiden».

Læringsresultater:

- Liten kommune der bruk av tall gir svært usikker informasjon. Svingningene kan bli svært store fra år til år.
- Iveland litt over nasjonalt snitt i grunnskolepoeng.
- Informasjon om nasjonale prøver er i hovedsak prikket. På 5. trinn er elevene i Iveland på nasjonalt snitt i skalaen for lesing og engels, men lavere i regning. For ungdomstrinnet er de på landssnitt i engelsk. Lesing og regning på noe under snitt for landet.

Spesialundervisning:

- Barneombudets fagrapport 2017 «Uten mål og mening?» har aktualisert spørsmålet om god kvalitet og utbytte i spesialundervisningen.
- Andel elever som får spesialundervisning skoleåret 2016-17 er 14,7%. Andelen er høyest på mellomtrinnet.
- Høy andel av de elevene som mottar spesialundervisning av undervisningspersonell, mottar relativt lavt antall timer.
- Høy andel av de som får assistent, får høyt antall timer
- Over 90% av de som får spesialundervisning får denne hovedsakelig i den ordinære klassen.
- Flest gutter som får spesialundervisning.

Gjennomføring:

- Andel elever og lærlinger i Iveland som har bestått videregående i løpet av 5 år er på 70,6. Det er lavere enn for landet og fylket.
- I Iveland er 6,3 % unge uføretrygdede (18-44) i pst. av befolkningen (18-44) (2013-15). Snitt for Aust-Agder 4,5 %, landet 2,6 %.

Kvalitet i skolen og skoleeierskapet:

- Skolebidragsindikatorene på kommunenivå for barne- og mellomtrinn tyder på at skolene bidrar over gjennomsnittet til elvenes læring. For ungdomstrinnet er det motsatt.

Dialogpunkter

- Hva er de største utfordringene i arbeidet med å skape et inkluderende og godt skolemiljø for elevene i Iveland? Hvorfor?
- Gir fordelingen av svært få timer gitt av undervisningspersonell til spesialundervisning kombinert med høyt antall timer med assistent grunnlag for god kvalitet på opplæringen til elevene?

3.4. Barnevern

Fylkesmannens fokusområder

- Risikoutsatte barn og unge
- Organisering, kompetansestyrking og ledelsesutvikling
- Fristoversittelser
- Tverrfaglig samarbeid

Fylkesmannens bilde av kommunen

- Iveland kommune er med i et interkommunalt barnevernsamarbeid med Vennesla som vertskommune. Det formelle ansvaret for at barn bosatt i Iveland får hjelp i hht barnevernloven ligger i Iveland.
- Iveland bidrar med 1,5 fagstillinger og 1,5 tiltaksstillinger til Midt-Agder barnevern
- Det kom 13 meldinger siste halvår hvorav alle ble gjennomgått innen en uke. Alle meldingene førte til undersøkelser. Av disse var 10 avsluttet og av disse 6 henlagt. Alle undersøkelser ble avsluttet innen 3 månedersfristen.
- I Iveland var 4 barn i hjelpetiltak i andre halvår 2016, alle hadde tiltaksplaner. Ingen barn var under omsorg.
- Det bodde 9 barn i fosterhjem i kommunen i andre halvår 2016.

Dialogpunkter

- Hvilke rutiner har administrasjon og politisk ledelse for å holde seg orientert om barnevernets arbeid?
- Hva gjør Iveland kommune for å gi et best mulig tilbud til risikoutsatte barn og unge?
- Hvordan inngår barnevernstjenesten i kommunens tverrfaglige samarbeid?

3.5. Kommunale helse- og omsorgstjenester

Fylkesmannens fokusområder

- Pasientsikkerhet og kvalitet
- Brukermedvirkning i alle ledd
- Kompetanse; minimal bruk av ufaglærte og økende andel høgskoleutdannede
- Samhandling mellom alle deltjenestene i kommunen

Fylkesmannens bilde av kommunen

- Beboere over 80 år i institusjon er redusert fra 25 % i 2013 til 17,6 % i 2015.
- Mål i samfunnsdel/kommuneplan: Kommunen ble med i «Forebyggende hjemmebesøk» i regi av Utviklingssenter i Aust-Agder i 2015
- Kompetansebehov: Ergoterapeutsamarbeid med nabokommuner? Tilskudd til BPA-opplæring og videreutd. Bla. for fysioterapeut, venstreforskyvning med fokus på færre langtidsplasser og flere korttids – og rehabiliteringsplasser.
- Mye fokus på velferdsteknologi i 2016 – alarmmottak / analoge alarmer har vært koblet til Flekkefjord brannvakt, det ønskes et samarbeid med Knutepunktkommunene/RKG.
- Heltid- deltid: Tabell fra kommuneprofil viser at Iveland i 2014 hadde 54,04 % heltidsansatte og 45,96 deltidsansatte av totalt 446 ansatte. Fra 2007 til 2014 har disse tallene vært relativt stabile. I 2014 var 36 årsverk fordelt på 63 personer i helse- og sosialsektor.

Dialogpunkter

- Hvordan jobber Iveland kommune med deltidsproblematikk, kompetanse og rekruttering?
- «Eldre i Iveland opplever en verdig alderdom», hvordan operasjonaliseres dette?
- Brukermedvirkning i utforming og valg av tjenester?
- Hvilken satsning har kommunen på dagtilbud, og er Inn på tunet deler av dette?

3.6. Folkehelse og forebyggende arbeid

Fylkesmannens fokusområder

- Helsevurderinger i alle vedtak – kommunalt oversiktsarbeid
- Tidlig innsats for en god start
- Psykisk helse barn og unge
- Brukermedvirkning i alle ledd

Fylkesmannens bilde av kommunen

- Status oversiktsarbeid og folkehelse i plan: Iveland kommune gjorde et godt stykke arbeid med folkehelseoversikt i 2015, med veiledning fra UIA. Det er laget egen folkehelseplan med utgangspunkt i oversikten, med konkrete mål og tiltak. Planen gjelder til 2018. Vi vet ikke om kommunen har et system for løpende oversiktsarbeid utover dette.
- Bestemmelser knyttet til barn og unge i plan: Det er spesifisert i gjeldende kommuneplan vedtatt i 2011, at det «ved utbygging av boligområder stilles krav om samtidig ferdigstillelse av bygning og uteområder, herunder lekeplasser, og ferdigstillelse av trygg skoleveg før ferdigstillelse av første bolig.
- Ungdata, noen viktige funn for kommunen:

- I følge Ungdata undersøkelsen fra 2016 ligger Iveland høyere enn landsgjennomsnittet når det gjelder slåssing, trusler om vold og skader etter vold i ungdomsgruppen. De er også mindre fornøyd med egen helse.
- Kun 23 % (mot 47% i fylket for øvrig), synes tilbudet til ungdom er svært bra eller ganske bra, og en noe mindre andel enn ellers i fylket er med i en organisasjon, klubb, lag e.l. Analyser av de fylkesvise Ungdata-tallene viser at det blant de med lavest sosioøkonomisk status, er så mye som 17 % som aldri har vært med på en organisert fritidsaktivitet, mot 4% i høyest sosioøkonomisk gruppen. En må spørre seg om det er en gruppe ungdom som ikke noen gang har deltatt på en organisert fritidsaktivitet, og hvordan kommunen kan legge til rette for å inkludere disse. Analyser fra Ungdata viser at det som virker bedrende på ungdoms helse og sosialt utjevnende er positive relasjoner til foreldrene, god skoletilpasning og deltakelse i fritidsaktiviteter.

- Det er opprettet en talsperson for barn og unge i plansaker i Iveland, men det er ikke opprettet et formelt ungdomsråd, som er listet opp under råd og utvalg i kommunen. Fylkesmannen mener det er viktig at i satsinger og tiltak kommunen setter i gang for barn og unge, må gruppen selv være med å gi innspill og forme dette. Dette følger av FNs konvensjon om barnets rettigheter, nr. 12 som sier at barn har rett til å si sin mening og bli hørt.
- Iveland kommune har jobbet godt, systematisk og tverrfaglig med foreldreveiledningsprogrammet «Trygg tidlig». Dette er et eget opplegg de har utarbeidet, med ekstern hjelp fra Kompetansesenter Rus, region sør, med samlinger for foreldre fra svangerskap til skolestart. De har utarbeidet 8 hefter, og er noe alle fagpersoner i kommunen kjenner til og bruker. Det er faglig basert på «trygghetssirkelen», «LØFT» og «Motiverende intervju».
- FM er kjent med at helsestasjonen ikke kan gjennomføre 18. mnd. konsultasjon, og at det ikke rutinemessig blir utført legeundersøkelse ved 2 år, 4 år og 6 år, slik nasjonal faglig retningslinje for helsestasjonen beskriver. Siste legekontroll på helsestasjonen er ved 1 års alder. Helsedirektoratet sine nasjonale faglige retningslinjer er norm for hva som anses som faglig forsvarlige tjenester.
- Jordmor jobber kun en dag i uken, og har derfor ikke kapasitet til å gå på hjemmebesøk 1-3 dager etter hjemkomst slik nasjonal faglig retningslinje for barselomsorgen beskriver.
- Helsestasjon- skolehelse og jordmortjenesten er ikke styrket det siste året. Ettersom «frie midler» for å styrke tjenesten ikke er brukt i tråd med forutsetningene, var kommunen heller ikke i posisjon til å søke de ekstra øremerkede «belønningsmidlene» for å styrke helsestasjon, skolehelse- og jordmortjenesten i 2016.
- Skolehelsetjenesten har ikke helsesøster. Det er ansatt en sykepleier i stillingen. Dette er ikke i tråd med forskrift om lovbestemt sykepleietjeneste i kommunens helsetjeneste § 3, og nasjonal faglig retningslinje for helsestasjon- og skolehelsetjeneste.

Dialogpunkter

- Har kommunen et system for løpende oppdatering av oversikt over helsetilstanden jfr folkehelseloven?
- Er det opprettet ungdomsråd i kommunen?
- Har kommunen vurdert konsekvensene av svak bemanning i helsestasjons- og skolehelsetjenesten?
- Er det plan for styrking og rekruttering av jordmor- og helsesøstertjenesten?
- Er det gjennomført brukerundersøkelser (også blant barna i helsestasjon- og skolehelsetjenesten), og i jordmor/barseltjenesten?

3.7. Sosiale tjenester og levekår

Fylkesmannens fokusområder

- Barn og unge
- Helhetlig og koordinerte tilbud til brukere under 30 år
- Helhetlig og koordinerte tilbud til innvandrere utenfor EØS området
- Aktivitetsplikten for mottakere av økonomisk stønad under 30 år

Fylkesmannens bilde av kommunen

- Andelen uføretrygdede i aldersgruppen 18-44 år er signifikant høyere enn landet som helhet og høyere en fylkesgjennomsnittet.
- Det er signifikant færre barn som vokser opp i familier med enslige forsørgere.
- Kommunen er ikke entydig forskjellig fra landet som helhet når det gjelder andelen barn i lavinntektsfamilier.
- 26 barn (9,6%) lever i husholdning med vedvarende lavinntekt (2014), 23 barn (7,4%) siste år (2014) (landet; 10,0% og 8,3%)
- Kommunen har en relativ lav andel sosialhjelpsmottakere i forhold til innbyggere. 3,7 % av andel sos hjelp av innbyggere 20-66 år, 35 personer mottok sosialhjelp i 2016
- Gjennomsnittlig stønadslengde for personer 18- 24 år var 3,4 måneder
- Andelen unge sosialhjelpsmottakere (18-24) er på 7,3 % av innbyggerne 18-24.
- Åpningstid NAV 12-14 tre dager i uka.

Dialogpunkter

- Hvordan ivaretas utsatte barn og unge?
- Hvordan sikres helhetlige og koordinerte tilbud til brukerne under 30 år?
- Hvordan er kommunen rustet for å håndtere aktivitetsplikten for mottakere av økonomisk sosialhjelp under 30 år?
- Hvordan håndterer NAV situasjoner som oppstår utenom åpningstiden (behov for midlertidig bolig/» nødhjelp»/matpenger)?

3.8. Rus og psykisk helse

Fylkesmannens fokusområder

- Kommunes oppfølging av pålegg om øyeblikkelig hjelp – døgn på rus og psykisk helse
- Brukermedvirkning
- Psykolog i kommunene (bruk av tilskudd for opprettelse av stillinger)

Fylkesmannens bilde av kommunen

- Det foreligger ikke konkrete planer om hvordan kommunen skal løse ØHD plikten gjeldende fra 1.1.2017 (ref.: økonomiplan 2017)
- Kommunen har ikke søkt om tilskudd til psykolog.
- Vi kjenner ikke til at det har vært gjennomført brukerundersøkelser (eks brukertilfredshet) vedr. tjenester innen rus/psykisk helse.

Dialogpunkter

- Planlegges det brukerundersøkelse for personer med rus/psykisk helse-problematikk?
- Det knytter seg noe usikkerhet til hvordan endringer i kommunens plikter knyttet til utskrivningsklare pasienter og ØHD (rus og psykisk uhelse). Hvordan planlegger kommune å jobbe med dette videre – avklaringer mot SSHF mv.
- Det er gitt signaler på at psykologtjeneste i kommunen vil bli lovpålagt (st.meld. 26) fra 2020 – er det gjort noen forberedelser knyttet til dette?

4. Arealforvaltning og ressurs- og næringsutvikling

4.1. Forvaltning av arealressursene gjennom kommuneplanens arealdel

Fylkesmannens fokusområder

- Naturmangfold, vassdragsnatur, viktige landskapsverdier og friluftsliv skal ivaretas gjennom arealforvaltningen. Områder med høyt byggepress, f. eks sentrumsområder er spesielt viktig å forvalte langsiktig etter godkjente planer.
- Arealforvaltningen skal bidra til reduserte utslipp av klimagasser gjennom utbyggingsmønstre som reduserer energi- og transportbehovet, jf. statlig planretningslinje for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging (2014).
- Landbruksarealene skal sikres gjennom aktivt jordvern.
- Barn og unges interesser skal sikres gjennom arealforvaltningen.
- Folkehelse i planleggingen, f. eks ved å sikre tilgang til grøntområder der folk bor.

Fylkesmannens bilde av kommunen

- Vi får svært få dispensasjonssaker på høring fra Iveland. Vi viser til artikkel på nettsidene våre (plan og bygg – mer effektiv dispensasjonsbehandling) for veiledning om hvilke saker vi ønsker å uttale oss til, dvs. saker som berører nasjonale eller vesentlige regionale interesser.

Dialogpunkter

- Hva er årsaken(e) til at Fylkesmannen mottar så få dispensasjonssaker på høring fra kommunen?

4.2. Byggesaksbehandlingen

Fylkesmannens fokusområder

- Fylkesmannen som klageinstans er opptatt av å sikre at kommunale vedtak følger reglene i plan og bygningsloven. Vi er opptatt av at vedtak generelt og dispensasjonsvedtak spesielt må begrunnes i forhold til lovens krav.
- Forholdet mellom plan og dispensasjon. Planlagt utvikling bør skje ved planrevisjon og ikke ved bruk av dispensasjoner.
- Kommunene sørger for nødvendig dokumentasjon for at gebyrer er i samsvar med selvkostprinsippet

Fylkesmannens bilde av kommunen

- Vi har ikke mottatt klagesaker på plan- og bygningslovens område i 2016. Fylkesmannen i Aust-Agder mottok heller ikke slike saker i 2015

Dialogpunkter

- Vi ønsker å høre om saksmengden på dette området.

- Hvilke utfordringer opplever kommunen ved saksbehandling av byggesaker etter plan og bygningsloven?
- Hva er kommunens forventninger til Fylkesmannen på dette området?

4.3. Det grønne skiftet

Fylkesmannens fokusområder

- I henhold til statlig planretningslinje for klima- og energiplanlegging i kommunene av 4. september 2009 skal alle kommuner gjøre klima- og energiplanlegging, enten som egen plan eller som del av kommuneplanen. Første plan skulle foreligge innen 1. juli 2010, og deretter vurderes revidert regelmessig, og minst hvert fjerde år. Den statlige planretningslinjen er under revisjon som følge av Parisavtalen og Norges forpliktelser i samarbeidet med EU. Avtalen innebærer bl.a. kutt i klimagassutslippene på minimum 40 % innen 2030, sammenlignet med utslippene i 1990. Kommunene har en helt sentral rolle som tilrettelegger for innbyggernes utslippskutt og som deres forbilde. Fylkesmannen anbefaler at kommunen integrerer klima- og energiplanen i kommuneplanen for å sikre en helhetlig og forpliktende tilnærming i kommunens klimaarbeid. Planen må angi hvordan kommunen skal bidra for å oppfylle de nasjonale forpliktelsene.
- Klimaplanen for Knutepunkt Sørlandet skal revideres i 2017. Vi minner om at de enkelte kommunene må påse at denne integreres i egne planer og egen virksomhet. Vi forutsetter også at Iveland følger opp areal- og transportplanen og klimaplanen for Knutepunkt Sørlandet, og bidrar i de kommende revisjonene av planene.
- Vi forutsetter at kommunen følger opp statlig planretningslinje for klima- og energiplanlegging og statlig planretningslinje for samordnet bolig, areal og transportplanlegging i sin planlegging.
- Fylkesmannen skal gi informasjon og veilede kommunene i klima- og energispørsmål, herunder økt bruk av tre i bygg og økt bruk av bioenergi.
- Klimasats: Iveland har så langt ikke søkt om støtte gjennom tilskuddsordningen «Klimasats». Vi oppfordrer til å benytte ordningen i de kommende søknadsrundene, bl.a. til konkrete tiltak innen transport og egen virksomhet.

Fylkesmannens bilde av kommunen

- Vi har lite informasjon om hvordan kommunen behandler klima- og energispørsmål.

Dialogpunkter

- Hva er kommunens status for revisjon av klima- og energiplan?
- Hvordan arbeider kommunen med klima- og energispørsmål i dag?
- Hvordan vil Iveland bidra til at Norge kutter klimagassutslippene med minimum 40 % innen 2030?

4.4. Miljøvern

Fylkesmannens fokusområder

ART OG NATUR

- Ivaretakelse av trua og sårbare arter.
- Ivaretakelse av trua og sårbare naturtyper, jf. St.melding 14 (2015-2016). Naturtyper med særlig fokus er våtmarksområder, kulturavhengige naturtyper og artsrik skog. Arealutnyttelse, fremmede arter og opphør av bruk er de største utfordringene.
- Kommunen kan ha enkelte naturtypelokaliterer som kan være aktuelle for Miljødirektoratets tilskuddsordningen for trua naturtyper (hagemark, hul eik, beiteskog).
- Vi er opptatt av god områdedekning for kartlagt viktig natur, at områdebeskrivelsene har god kvalitet, og at avgrensing og verdisetting i Naturbase er riktige.
- Vi har nylig meldt inn myrområder i Iveland for kartlegging til Miljødirektoratet.
- Kalkingen av Ogge for å sikre god vannkvalitet i Uldalsgreina av Tovdalsvassdraget.
- Kommunens drift av den lokale kalkdosereren ved Oksefoss.
- Kartlegging og bekjempelse av fremmede, uønska arter, samt begrensning av spredning.

FORURENSNING

- Kommunens oppfølging av egen myndighet på forurensningsområdet, f.eks. tilsyn med avløpsanlegg, forsøplingssaker mv. Forsøpling er prioritert tema fra Miljødirektoratet i 2017.
- Ivaretakelse av forurensningshensyn i plan- og byggesaker. Det kan for eksempel være konfliktfylt å etablere industri nær boligområder og omvendt. Andre fokusområder er overvann, støy, lukt og luftkvalitet.
- Kommunens oppfølging av saker vedr. bygnings- og rivningsavfall for å unngå forurensning og ulovlig avfallshåndtering.

Fylkesmannens bilde av kommunen

ART OG NATUR

- Kommunen har ikke en egen kontaktperson for naturmiljøsaker. Ut over kontakten i forbindelse med kalkingsarbeidet har vi lite kontakt på naturmiljøområdet.
- Det er lite fokus på arbeidet med fremmede arter.
- Naturtypekartleggingen i Iveland kommune er fra første generasjon og det er noe mangler i verdivurdering og områdebeskrivelsene for naturtypelokalitetene i Naturbase.

FORURENSNING

- Vi har hatt kontakt med kommunen i noen saker, men kjenner lite til kommunens behandling av forurensningssaker.
- Det er behov for økt tilsyn med forurensningssituasjonen, på oppfølging av forurensningssaker som ulovlig avfallshåndtering, avløpssaker o.l.

Dialogpunkter

- Hvilke ambisjoner har Iveland for å øke fokus og kapasitet på naturmiljø, her under Naturbase-data, jf. samarbeid på landbruksområdet med Evje og Hornnes kommune?
- Hvilke muligheter ser kommunen for å være med aktiv som pådriver overfor grunneiere mht. tilskuddsordningen for utvalgte og trua naturtyper?
- Hvordan ser kommunen på sine muligheter til å bidra i arbeidet med å kartlegge status for, og foreslå tiltak mot, fremmede arter?
- Hvordan vil kommunen sikre at det blir ført tilstrekkelig tilsyn innenfor forurensningssaker og at forsøplingssaker, avløpssaker o.l. blir fulgt opp?

4.5. Landbruk

Fylkesmannens fokusområder

- Kommunens kapasitet og kompetanse til å arbeide med landbruk (jord- og skogbruk) og næringsutvikling i og i tilknytning til landbruket.
- Kommunens rolle som statlig tilskuddsforvalter i kontrollarbeidet, herunder implementering av nye rutiner for kontroll av tilskudd, foryngelsesplikt mm.
- Et sterkt jordvern som grunnlag for økt matproduksjon i Norge.
- Landbrukets rolle i lokal samfunns- og næringsutvikling.
- Forvaltning av arealressursene, herunder arbeid med oppdatering av kartgrunnlag, AR5.

Fylkesmannens bilde av kommunen

- **Areal og eiendom**
  I følge NIBIO sin statistikk har Iveland omtrent 5 300 dekar dyrka jord, dette tilsvarer 2,2 prosent av landarealet i kommunen, mens 77 prosent av arealet i kommunen er produktiv skog. Av de 140 landbrukseiendommene med boligbygning har 112 bosetting. I følge KOSTRA-tallene har Iveland ikke omdisponert dyrka eller dyrkbar mark de siste fem årene.

- **Jordbruk**
  Iveland er en av de minste jordbrukskommunene i Aust-Agder, med grovforproduksjon med tilhørende husdyrhold som dominerende driftsform. Antall jordbruksbedrifter holder seg stabilt, mens arealet som det søkes produksjonstilskudd til har vært synkende de siste årene. Totalt ble det utbetalt 4,1 mill. kroner i tilskudd til 21 jordbruksforetak i 2016. Det ble omsøkt produksjonstilskudd til et areal på 3 710 dekar. Dette er mer enn 1500 dekar mindre enn det som er registrert (NIBIO) som dyrka jord i kommunen.

- **Skogbruk**
  I 2016 blei det avvirket i underkant av 17 000 m^3 i kommunen, en oppgang på 4 500 m^3 fra året før. Det ble utført ungskogpleie på kun 425 dekar i fjor, mer enn en halvering fra 2014, men omtrent på det nivået det har vært i årene før det. Det ble satt ut omtrent 14 000 planter i 2016, noe som også er en stor nedgang fra årene før. Med store skogressurser og økende fokus på bærekraftig ressursbruk ligger det til rette for økt utnyttelse av skogen i Iveland.

- **Næringsutvikling**
  I Meld.St.31 (2014 – 2015) «Garden som ressurs – marknaden som mål» blir det løfta fram ulike muligheter for næringsutvikling på landbrukets ressurser. Fylkesmannen mener Iveland har et potensiale for slik næringsutvikling.

- **Kommunal forvaltning**
  Vi mener at kommunen, gjennom en delt løsning med Evje og Hornnes kommune, har dyktige medarbeidere innen både jordbruk og skogbruk, og at kommunen ser på veiledning og saksbehandling innen disse områdene som viktige oppgaver.

- Kommunen er statlig tilskuddsforvalter. Kontroll av tilskuddsutbetalinger er ei prioritert sak for staten. For å opprettholde tilliten til systemet er det viktig at fellesskapets midler blir forvalta på en ryddig og korrekt måte. Totalt blei det utbetalt 4,1 mill. kroner som produksjonstilskudd og som avløsertilskudd i Iveland i 2016. Det er avgjørende at kommunen utfører risikobasert kontroll og oppfølging, både i den halvårlige «5 % - kontrollen» og ellers. Videre er det viktig at ledelsen støtter fagfolka i dette arbeidet, som kan oppleves vanskelig.

Dialogpunkter

- Jordvern/arealforvaltning – kommunen har på en forbilledlig måte ikke omdisponert dyrka og dyrkbar jord de siste fem årene. Hvordan setter kommunen disse temaene på dagsorden og sørger for at de blir fulgt opp? Hvordan er samhandlingen mellom Landbruk og Plan i kommunen?
- Kontrollarbeid – hva er kommunens holdning til den økte oppmerksomheten til kontrollarbeid? Har kommunen tid og ressurser til å følge opp dette arbeidet?
- Vekst og gründerskap i landbruksbaserte næringer – hvordan jobber kommunen med dette?
- På hvilken måte kan kommunen inneha en rolle for å økt utnyttelsen av skogressursen i kommunen?
- Får kommunen den rettledning de trenger fra Fylkesmannen i aktuelle landbrukssaker?

Lenker:

Tilstandsrapport 2016:
https://www.fylkesmannen.no/Aust--og-Vest-Agder/Kommunal-styring/Kommunebilde/Tilstandsrapport-2016/

Opplæringsvinduet 2016:
https://www.fylkesmannen.no/Documents/Dokument%20FMAV/Barnehage%20og%20opplæring/2016/Opplæringsvinduet/Opplæringsvinduet%20%202016.pdf

Regionplan Agder; statistikkportalen:
http://regionplanagder.no/stat/index.html

Vedlegg:

1. Utvalgte nøkkeltall Nivå 1, 2014-2016, KOSTRA tall (ureviderte pr. 15.3.2017)

Utvalgte nøkkeltall, kommunekonsern - nivå 1	0935 Iveland	0935 Iveland	0935 Iveland	Kostragr 05	Aust-Agder	Landet uten Oslo	Endring kr/ pstpoeng
	2014	2015	2016	2016	2016	2016	15/16
Finansielle nøkkeltall							
Brutto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter, konsern	-4,5	-6,1	-2,9	2	2,8	3,7	3,2
Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter, konsern	3,9	2,2	4,3	3,1	3,7	4,1	2,1
Frie inntekter i kroner per innbygger, konsern	62970	64730	65740	72450	51387	52141	1010
Langsiktig gjeld i prosent av brutto driftsinntekter, konsern	139	148,7	162,6	220	219	213,9	13,9
Arbeidskapital ex. premieavvik i prosent av brutto driftsinntekter, konsern	41,2	41,5	26,8	19,7	16,5	21,3	-14,7
Netto lånegjeld i kroner per innbygger, konsern	18402	30799	49235	70816	74949	65562	18436
Prioritering							
Netto driftsutgifter per innbygger 1-5 år i kroner, barnehager, konsern	159792	165670	171282	149715	139632	137534	5612
Netto driftsutgifter grunnskolesektor (202, 215, 222, 223), per innbygger, konsern	19110	19949	19141	17196	13437	12893	-808
Netto driftsutgifter pr. innbygger i kroner, kommunehelsetjenesten, konsern	3332	2707	3993	4812	2387	2540	1286
Netto driftsutgifter pr. innbygger i kroner, pleie- og omsorgtjenesten, konsern	15416	15620	16329	26371	15889	16946	709
Netto driftsutgifter til sosialtjenesten pr. innbygger 20-66 år, konsern	3103	3723	3406	2788	4559	3540	-317
Netto driftsutgifter per innbygger 0-17 år, barnevernstjenesten, konsern	4153	5405	4188	9227	8155	8870	-1217
Netto driftsutgifter, administrasjon og styring, i kr. pr. innb., konsern	11298	9977	9785	10631	4658	4393	-192
Dekningsgrad							
Andel barn 1-5 år med barnehageplass	91,1	95,3	88,9	89,1	91,6	91,5	-6,4
Andel elever i grunnskolen som får spesialundervisning	10,2	10,8	14,7	9,8	9,1	7,8	3,9
Legeårsverk pr 10 000 innbyggere, kommunehelsetjenesten	10,5	10,5	9,9	16,6	10,3	10,7	-0,6
Fysioterapiårsverk per 10 000 innbyggere, kommunehelsetjenesten	11,1	13,4	13,1	11,7	9,3	9,1	-0,3
Andel plasser i enerom i pleie- og omsorgsinstitusjoner	90	90	90	98,3	98,2	95	0
Andel innbyggere 80 år og over som er beboere på institusjon	20,4	17,6	11,1	18,5	13	13	-6,5
Andelen sosialhjelpsmottakere i alderen 20-66 år, av innbyggerne 20-66 år	5,5	3,9	3,7	:	:	4	-0,2
Andel barn med barnevernstiltak ift. innbyggere 0-17 år	6,4	3,4	2,1	:	5,8	4,9	-1,3
Sykkel-, gangveier/turstier mv. m/kom. driftsansvar per 10 000 innb.	38	38	37	69	37	43	-1
Kommunalt disponerte boliger per 1000 innbyggere	23	21	..	34	19	21	
Årsverk i brann- og ulykkesvern pr. 1000 innbyggere	0,73	0,48	0,48	..	0,5	0,7	0
Produktivitet/enhetskostnader							
Korrigerte brutto driftsutgifter i kroner per barn i kommunal barnehage, konsern	198326	205663	224010	202156	195788	187458	18347
Korrigerte brutto driftsutgifter til grunnskole, skolelokaler og skoleskyss (202, 222, 223), per elev, konsern	164685	171573	166301	159626	112680	111952	-5272
Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 8.-10.årstrinn	12,1	10,4	9,8	9,8	14,7	14,1	-0,6
Korrigerte brutto driftsutg pr. mottaker av hjemmetjenester (i kroner), konsern	123347	121418	105300	202375	210316	246456	-16118
Korrigerte brutto driftsutgifter, institusjon, pr. kommunal plass, konsern	714300	753632	746650	972291	1090919	1099177	-6982
Årsgebyr for vannforsyning - ekskl. mva. (gjelder rapporteringsåret+1)	3587	3684	3684	4257	3054	3391	0
Årsgebyr for avløpstjenesten - ekskl. mva. (gjelder rapporteringsåret+1)	5367	5511	5517	4216	4973	3782	6
Årsgebyr for avfallstjenesten - ekskl. mva. (gjelder rapporteringsåret+1)	2813	2813	2880	3008	3074	2656	67
Gjennomsnittlig saksbeh.tid for private forslag til detaljreg. Kalenderdager	..	..	..	..	..	..	
Gj.snittlig saksbehandlingstid for opprettelse av grunneiendom. Kalenderdager	20	57	57	..	..	..	0
Bto. dr.utg. i kr pr. km kommunal vei og gate, konsern	84745	83538	100635	80737	146243	135959	17097
Lovanvendelse							
Andel søknader om motorferdsel i utmark innvilget.	..	..	..	93	99	95	